

Ewa Rozkosz
Dolnośląska Szkoła Wyższa
Zuza Wiorogórska
Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

Training the Trainers in Information Literacy. Warszawa, 28–29 września 2011 r.

Streszczenie: *W sprawozdaniu przedstawiono relację z warsztatów prowadzonych przez dr Marię-Carmę Torras i Calvo (Bergen University College Library) na temat organizacji edukacji informacyjnej w bibliotekach akademickich.*

Słowa kluczowe: *edukacja informacyjna, SBP — Komisja ds. Edukacji Informacyjnej, warsztaty dla bibliotekarzy-trenerów.*

Przygotowanie bibliotek akademickich do budowania atrakcyjnej oferty edukacyjnej było podstawowym celem szkolenia, jakie odbyło się we wrześniu 2011 r. w gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie (BUW). To pierwsze tego rodzaju przedsięwzięcie, zainicjowane oraz współorganizowane przez Komisję SBP ds. Edukacji Informacyjnej (KEI), jak również pierwsze szkolenie z zakresu information literacy w Polsce, zorganizowane zgodnie z międzynarodowymi standardami. Aby zapewnić jak najwyższą jakość, KEI zaprosiła do współpracy dr Marię-Carmę Torras i Calvo (Bergen University College Library), sprawującą obecnie funkcję Przewodniczącej Sekcji ds. Information Literacy IFLA (Information Literacy Section of IFLA). Znaczny wkład w organizację szkolenia włożyły członkinie Koła SBP działającego przy BUW. Dzięki wsparciu finansowemu, jakiego udzielił Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, możliwe było zminimalizowanie kosztów od strony uczestników. Należy również wspomnieć o poparciu Dyrekcji BUW dla inicjatywy KEI, dzięki któremu warsztaty mogły odbyć się właśnie w tej bibliotece.

W szkoleniu udział wzięło 29 pracowników bibliotek akademickich różnego typu z większości regionów Polski. Sesje plenarne miały charakter otwarty. Część warsztatowa koncentrowała się na pracy w niewielkich grupach. W tym celu, już przy samej rejestracji, przydzielano uczestników (drogą losowania) do jednej z sześciu grup warsztatowych.

Uczestników przywitała na szkoleniu Zuza Wiorogórska (Sekretarz KEI), pełniąca podczas warsztatów także funkcję gospodarza (jako pracownik BUW). Na samym początku zaplanowano czas na krótką prezentację dotyczącą działalności KEI, którą przedstawiła Ewa Rozkosz (Przewodnicząca KEI). Uznaliśmy za słuszne zaprezentowanie naszych celów i sposobów ich realizacji, a także zaproszenie do współpracy przybyłych bibliotekarzy.

Pierwsze wystąpienie dr Torras poświęcone było organizacji edukacji informacyjnej w bibliotece akademickiej. Jako przykład posłużyły dwie norweskie biblioteki University of Bergen Library i Bergen University College Library (w pierwszej z nich M.-C. Torras i Calvo uczestniczyła w projektach związanych z edukacją informacyjną, w

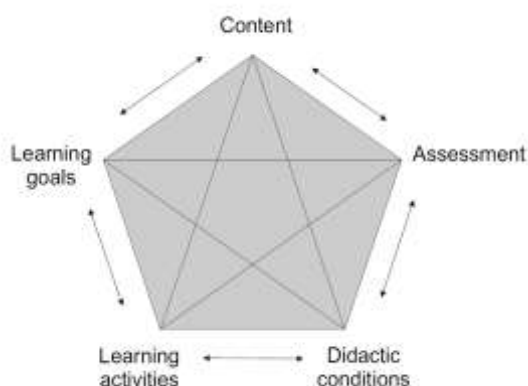
drugiej zaś pełni obecnie funkcję dyrektora). Mówiąc o problemach związanych z wdrażaniem edukacji informacyjnej, dr Torras zwróciła uwagę przede wszystkim na budowę odpowiedniej strategii. Istotną rolę w owej strategii odgrywa etap planowania, na który składają się: rozpoznanie aktualnej sytuacji (w zakresie m.in. realizowanej edukacji informacyjnej, przygotowania biblioteki do zadań dydaktycznych), sformułowanie celów, określenie realnych potrzeb różnych grup użytkowników. Pomocne mogą być tutaj różne techniki analityczne, takie jak SWOT. Trenerka podkreśliła olbrzymie szanse dla bibliotek, jakie niesie ze sobą Proces Boloński. Wprowadzenie Krajowych Ram Kwalifikacji (KRK) do systemu szkolnictwa wyższego to jednocześnie zobowiązanie instytucji do rozwijania kompetencji informacyjnych swoich studentów (poszczególne kompetencje informacyjne są literalnie wymienione w KRK).

Wszelkie działania edukacyjne powinny być odpowiednio zaplanowane, a następnie realizowane odpowiednimi, angażującymi uwagę studentów metodami. Tak można byłoby w dużym skrócie podsumować wnioski z pierwszych warsztatów, podczas których uczestnicy w niewielkich grupach analizowali studia przypadku (opis dwóch szkoleń bibliotecznych przedstawionych z punktu widzenia prowadzącego oraz uczestnika). Zwieńczeniem pracy grupowej była wspólna sesja plenarna, podczas której miała miejsce burzliwa dyskusja poddająca pod osąd dwa paradygmaty szkoleń bibliotecznych: bibliograficzny (prowadzący prezentuje sposób wyszukiwania w bazach, nie angażuje uczestników) oraz konstruktywistyczny (prowadzący określa ramy warsztatu, uczestnicy pod jego okiem samodzielnie eksplorują nowe narzędzia wyszukiwawcze). Dr Torras zaleca konstruktywistyczne metody kształcenia jako te, które w większym stopniu koncentrują się na odbiorcy (jak wspomóc proces uczenia się) aniżeli na zasobie (przekazywanie wiedzy o źródłach).

Drugiego dnia dr Torras kontynuowała problem metodyki szkoleń bibliotecznych. Zwróciła szczególną uwagę na konieczność współpracy bibliotekarzy z wykładowcami. Współpraca ta owocować może większą korelacją tematyki szkoleń bibliotecznych z treściami aktualnie dostarczanyymi na określonym kierunku. Wspomniała również o kompetencjach samych bibliotekarzy, którzy nie zawsze czują się nauczycielami, mimo realizowanych zadań dydaktycznych. Aby wesprzeć uczestników w ich pracy szkoleniowej z użytkownikami, przedstawiła dwa modele dydaktyczne, które cieszą się powodzeniem w norweskich instytucjach.



Rys. 1. *Integration of Information Literacy: Constructive alignment (Biggs, 1999)*
Źródło: TORRAS, M.-C. (w przygotowaniu, udostępnione przez trenerkę).



Rys. 2. *The didactic relation model (Bjørndal and Lieberg, 1978)*

Źródło: TORRAS, M.-C., SAETRE, T. P. *Information Literacy Education. A process approach*. Oxford: Chandos Publishing, 2009, s. 33.

O innych narzędziach mówiła podczas kolejnej prezentacji Zuza Wiorogórska. Podpierając się wynikami badań porównawczych pomiędzy umiejętnościami informacyjnymi polskich i francuskich doktorantów, wskazywała te źródła informacji, których potencjału nie wykorzystują polscy studenci. Zachęciła więc uczestników do objęcia planem szkoleń katalogów centralnych, wyszukiwarek publikacji naukowych, baz pełnotekstowych, a także serwisów ułatwiających zarządzanie bibliografią.

Po części teoretycznej nadszedł czas na warsztaty. Zadaniem uczestników było opracowanie scenariusza szkolenia bibliotecznego, uwzględniającego elementy wskazane w relacyjnym modelu dydaktycznym Bjørndala and Lieberga. Każda z grup pracowała nad innym tematem szkolenia/szkoleń:

- Grupa 1. Kurs wstępny dla studentów 1. roku,
- Grupa 2. Kurs dla licencjatów (początek 3. roku): przydatne zasoby, cytowanie, style cytowania, plagiat, prawo autorskie.
- Grupa 3. Kurs dla licencjatów piszących pracę: jak pisać, z czego korzystać?
- Grupa 4. Kurs dla magistrantów piszących pracę: jak pisać, z czego korzystać?
- Grupa 5. Kurs dla magistrantów i doktorantów prowadzących badania: plagiat, prawo autorskie, style cytowania.
- Grupa 6. Kurs dla doktorantów: podsumowanie, bibliometria.

Podczas ćwiczenia uczestnicy wykazali się szeroką wiedzą na temat różnorodnych źródeł informacji i technik wyszukiwania. Niemniej scenariusze wymagały dopracowania, przede wszystkim włączenia etapu przygotowawczego (podczas którego bibliotekarz zdobywa informacje o stanie wiedzy i kompetencji studentów, ich faktycznych potrzebach informacyjnych), zmniejszenia ilości informacji prezentowanych na szkoleniach i zmiany metod kształcenia. Podczas gdy poszczególne grupy prezentowały efekty swojej pracy, dr Torras udzielała szczegółowych wskazówek, które pozwoliłyby na ulepszenie scenariuszy. Pozostaje mieć nadzieję, że informacja zwrotna od doświadczonego trenera, pomoże uczestnikom w realizacji efektywniejszych szkoleń w swoich instytucjach.

Warsztatom towarzyszyła „mała biblioteczka”. Uczestnicy mieli okazję do zapoznania się z wybranymi publikacjami z zakresu edukacji informacyjnej (książki z BUW, DSW oraz księgozbiorów prywatnych członków KEI). Większość zaprezentowanych książek to pozycje zagraniczne. Polski rynek księgarski nie zaspokaja w tym obszarze potrzeb bibliotekarzy-trenerów.

Miłym akcentem podczas dwóch intensywnych dni była emisja filmów z University of Bergen, *Et Plagieringseventyr*¹ oraz *The Magic of the Library*². Pierwszy z nich poruszał problem plagiatów, ubierając w ramy Dickensowej *Opowieści wigilijnej* odwieczny dylemat studentów — kopiować czy nie kopiować (cudze dzieła pod własnym nazwiskiem). Zadaniem drugiego filmu była promocja biblioteki. *The Magic of the Library* jest przykładem profesjonalnej produkcji, która w niebanalny sposób przekazuje użytkownikom informacje o zasobach i działalności University of Bergen Library. Została doceniona i nagrodzona przez Sekcję IFLA ds. Zarządzania i Marketingu.

Jako członkinie KEI i pomysłodawczynie warsztatów mamy nadzieję, że nasza inicjatywa okazała się przydatna i przyniesie widoczny efekt w poprawie jakości szkoleń użytkowników w polskich bibliotekach. Jednocześnie zdajemy sobie sprawę, że jedne warsztaty wiosny nie czynią, dlatego nie osiadamy na laurach, tylko podejmujemy szereg różnych przedsięwzięć promujących edukację informacyjną w Polsce.

Rozkosz, E., Wiorogórska, Z. Training the Trainers in Information Literacy. Warszawa, 28–29 września 2011 r.. W: *Biuletyn EBIB* [online] 2011, nr 9 (127), *Wolontariat — drugi etat* [Dostęp: 30.12.2011]
Dostępny w World Wide Web: http://www.nowyebib.info/images/stories/numery/127/127_rozkosz.pdf.
ISSN 1507-7187.

1 *Et Plagieringseventyr* [on-line]. The University of Bergen [Dostęp 16.10.2011]. Dostępny w Internecie: <http://www.youtube.com/watch?v=Mwbw9KF-ACY>.

2 *The Magic of the Library* [on-line]. The University of Bergen [Dostęp 16.10.2011]. Dostępny w Internecie: <http://www.youtube.com/watch?v=wytQ3pu5k>.